

Výstava „Der Todestransport Leitmeritz–Velešín“ v Památníku koncentračního tábora Flossenbürg

Přesně rok po své české vernisáži, která se uskutečnila v prostorách Středočeského muzea na zámku v Roztokách, byla německá verze výstavy „Transport smrti Litoměřice–Velešín“ („Der Todestransport Leitmeritz–Velešín“) v bavorském Flossenbürgu představena také návštěvníkům ze Spolkové republiky Německo.

Společný projekt Vojenského historického ústavu a Památníku koncentračního tábora Flossenbürg (KZ-Gedenkstätte Flossenbürg) je věnován železničnímu transportu více než čtyř tisíc vězňů z pobočky flossenbürgského tábora v Litoměřicích, přes Lovosice, Kralupy nad Vltavou, Prahu a Olbramovice do jihočeského Velešína. Transport vyjel ve druhé polovině dubna a osvobozen byl až 8. května 1945. Během cesty zahynuly desítky vězňů, avšak stovkám se podařilo díky nebývalé solidaritě a pomoci českého obyvatelstva na trase, kudy projížděl, uprchnout.

Česká verze výstavy se v loňském roce u nás setkala se značným ohlasem – kromě Středočeského muzea v Roztokách byla postupně otevřena v Domě evropské kultury v Plzni (zde ji v květnu 2017 mohli zhlédnout mj. návštěvníci oslav osvobození města americkou armádou), ve Špýcharu v Olbramovicích (sem byla věnována kopie výstavy na plakátech, takže je zde instalována dlouhodobě), v Památníku národního útlaku a odboje v Panenských Břežanech (nově otevřený památník se nachází v areálu tzv. horního zámku, který během 2. světové války využíval K. H. Frank), ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích a zatím naposledy v reprezentativních prostorách Pfannschmidtovy vily, které jsou v užívání městské knihovny v Lovosicích.

Památník koncentračního tábora ve Flossenbürgu byl otevřen již v roce 1946, jako vůbec

Bývalá budova táborové komandatury ve Flossenbürgu. Dnes sídlo správy Památníku.

Nově zrekonstruovaný objekt bývalého Kasina SS. V jeho prostorách byla 29. ledna 2018 zahájena výstava „Der Todestransport Leitmeritz–Velešín“.

Úvodní banner.

Výstava instalovaná v chodbě vzdělávacího centra.

první svého druhu v Německu. Koncem 50. let k němu přibyl hřbitov a teprve v roce 1985, 40 let po skončení války, zde byla otevřena malá výstava. Jen před několika lety se stal součástí areálu i bývalý *Appelplatz*, který by do té doby využívan jako součást průmyslového areálu (!). Roku 2007 byla otevřena základní stálá výstava „Koncentrační tábor Flossenbürg 1938–1945“ v budově bývalé prádelny a o tři roky později výstava „Co zůstává?“ v budově táborové jídelny.

Nové je od loňského roku v areálu bývalého tábora zpřístupněn objekt „Kasina SS“, kde se nachází kavárna a kde je také umístěna výstava *Der Todestransport Leitmeritz–Velešín*. Kromě ní se ve výstavních prostorách památníku nachází v současné době výstava *In Memoriam – Krankenmorde im Nationalsozialismus*, věnovaná obětem eutanazie.

Památník ve Flossenbürgu leží ne daleko od českých hranic (což je jeden

Výstavní plakát.

z důvodů, proč v něm byly za druhé světové války vězněny tisíce našich občanů). V zimních měsících (prosinec–únor) má otevřeno od devíti do čtyř odpoledne, po zbytek roku zavírá o hodinu později. Vstup je zdarma. Veřejnou dopravou je místo nejlépe přístupné z ne dalekého Weidenu, odkud do Flossenbürgu jezdí linkové autobusy. Je možné navštívit také asi 100 km směrem na Norimberk vzdálenou pobočku tábora Hersbruck/Happung, kde se nachází dokumentační místo s malou expozicí.

Závěrem ještě zmiňme, že příběh transportu smrti z Litoměřic do Velešína není ve Spolkové republice Německo neznámý. Ve stejný den, kdy proběhla vernisáž výstavy, měl v německé televizi ARD premiéru nový dokument věnovaný tomuto tématu – *Todeszug in die Freiheit*, který bude v únoru uveden také v České republice.

(JP)

Muzeum židovské kultury v Bratislavě

Muzeum židovské kultury (*Múzeum židovskej kultury*) v Bratislavě vzniklo roku 1994 jako autonomní součást Slovenského národního muzea (podobně jako Muzeum Milana Rastislava Štefánika, o němž Historie a vojenství informovala v loňském roce).¹ Stylově sídlí v tzv. Zsigrayově kúrii, jednom z mála dochovaných domů bývalé židovské čtvrti pod Bratislavským hradem, přímo nad koridorem Staromestské ulice, jež je v podstatě nájezdem na Most Slovenského národního povstání, který se podle komunistů měl stát novou dominantou města. Právě v souvislosti s jeho stavbou bylo na přelomu 60. a 70. let minulého století zbouráno 229 historických domů včetně neologické synagogy. Mimochodem most, otevřený v roce 1972, byl o 21 let později, po rozpadu Československa, přejmenován na „Nový most“ a tento název nesl téměř další dvě desetiletí. Teprve 29. srpna 2012 mu byl vrácen název původní.

Stálá expozice muzea je logicky věnovaná dějinám a kultuře Židů, žijících na Slovensku již od dob Velkomoravské říše. Klasicky pojatá expozice z 90. let minulého století návštěvníkům přibližuje každodennost židovské populace v průběhu staletí, slavení svátků a významné osobnosti, které se proslavily za hranicemi rodného města, resp. země. Nechybí ani interiér synagogy a sbírka bohoslužebného náčiní. Závěr expozice je pak věnován holocaustu, jemuž padlo za oběť na 70 tisíc slovenských Židů.

Kromě stálé expozice jsou v muzeu také dočasné tematické výstavy. Od června do konce roku 2017 zde byla instalována výstava o Davidu Unreichovi, dnes téměř zapomenutém světovém šampionovi, který se mimo jiné proslavil tím, že v létě 1939 vyrazil na souboj Adolfa Hitlera.

David „Duffy“ Unreich se narodil 30. července 1907 v Bratislavě v rodině židovského obchodníka Jonáše Unreicha a jeho manželky Ráchel. Původně se měl stát rabinem a také navštěvoval slavnou bratislavskou ješivu. Nakonec však dal přednost sportu, v němž již jako student dosahoval pozoruhodných výsledků. Věnoval se plavání, ale především řecko-římskému zápasu. Od roku 1929 se v tomto sportu stal celkem sedmkrát mistrem Československa. V té době se závodů účastnil v barvách židovského klubu SK Makkabea Bratislava.

Jako další židovští sportovci z Československa ignoroval olympijské hry v Berlíně v roce 1936 a místo nich se zúčastnil „makabiády“ (tedy židovské olympiády) v Tel Avivu, kde bezkonkurenčně zvítězil a získal titul amatérského mistra světa. V té době začal také používat jméno Ben Shalom. V roce 1937 zvítězil rovněž na profesionálních mistrovstvích světa

Muzeum židovské kultury v Bratislavě v Židovské ulici č. 17. V pozadí katedrála sv. Martina.

¹ Jiří PLACHÝ, *Muzeum Milana Rastislava Štefánika v Košariskách*. HaV 2017, č. 3, s. 110–112.